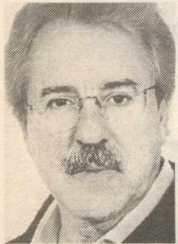


Τι ζητούν οι «αγορές» από την ευρωζώνη;



ΤΟΥ
ΓΙΑΝΝΗ
ΒΟΥΛΓΑΡΗ

Η ευρωζώνη φλέγεται. Η φωτιά αγγίζει τη Γερμανία, πολιορκεί τη Γαλλία, καίει ήδη την Ιταλία και την Ισπανία, απειλεί την Αμερική και όλο το παγκόσμιο σύστημα. Η κρίση της ευρωζώνης είναι εμβληματική. Κάνει διαφανέστερες τις αντιφάσεις της σημερινής μορφής της παγκόσμιας κρίσης και τα διακυβεύματα τόσο στο εθνικό και στο ευρωπαϊκό επίπεδο όσο και στο παγκόσμιο. Δεν είναι τυχαίο. Το ευρώ αποτέλεσε γέννημα της παγκοσμιοποίησης και ταυτόχρονα πρόταση ενός κάποιου πολιτικού ελέγχου της.

Εκ πρώτης όψεως, η κρίση της ευρωζώνης φαίνεται να προκύπτει από το ότι «οι αγορές επιτίθενται στα κράτη». Είναι ένα από τα στερεότυπα που καθημερινά αναπαράγονται στον δημόσιο λόγο. Η εικόνα που συνειρμικά γεννιέται είναι «οι κερδοσκόποι» που σπεκουλάρουν για να βγάλουν κέρδος γονατίζοντας τα κράτη. Ομως ούτε «οι αγορές» ούτε οι κεφαλαιούχοι είναι ένα ενιαίο πράγμα, ούτε έχουν ενιαία συμπεριφορά και στόχους. Στην πραγματικότητα, η κρίση της ευρωζώνης σήμερα δείχνει το αντίθετο από ό,τι υποστηρίζει το εν λόγω στερεότυπο. Οι «αγορές», ή καλύτερα ένα μεγάλο μέρος των «αγορών», λένε στην Ευρώπη, ή καλύτερα στη Γερμανία, «φτιάξε κράτος». Ασφαλώς δεν το λένε «όλες οι αγορές», κάποιοι ποντάρουν στα οικονομικά και γεωπολιτικά κέρδη που θα τους φέρει η διάλυση του ευρώ. Και όσοι το λένε δεν εννοούν ένα κράτος εδαφικό, ιεραρχικά συγκεντρωτικό και πολιτισμικά ενοποιημένο, όπως ήταν το νεωτερικό Κράτος. Λένε πάντως ότι χρειάζονται ένα συνεκτικότερο πλαίσιο πολιτικής εξουσίας από το σημερινό, που να μειώνει την αστάθεια και να καθιστά περισσότερο προβλέψιμες τις εξελίξεις. Το λένε βέβαια με μισή καρδιά. Γιατί πάντα, οι καπιταλιστές είχαν μια αντιφατική και διχασμένη σχέση με το Κράτος. Από τη μια, διεκδικούσαν ή διακήρυσσαν την ελευθερία δράσης του κεφαλαίου, από την άλλη ζητούσαν και επιζητούσαν τις ρυθμίσεις και την προστασία που μόνο η πολιτική εξουσία μπορούσε να εξασφαλίσει και που ήταν αναγκαίες για την αναπαραγωγή του. Ποια από τις δύο στάσεις θα βάραινε, ποιος θα ζητούσε τι, εξαρτιόταν από τις συγκεκριμένες συνθήκες. Η κρίση χρέους, η απόσυρση των κεφαλαίων από την αγορά ευρωπαϊκών κρατικών ομολόγων, αλλά και ο περιορισμός πλέον των επενδυτικών επιλογών που θεωρούνται σίγουρες εκφράζουν κατ' αρχάς τη γενικευμένη ανασφάλεια που έχει προκαλέσει το ελλιπές πλαίσιο πολιτικής εξουσίας και η ασάφεια της πολιτικής κατεύθυνσης. Το αίτημα τώρα είναι: πολιτική αποφασιστικότητα ώστε να αποκατασταθούν, αν όχι να ενισχυθούν, οι εγγυήσεις και οι ρυθμίσεις που παρέχει η πολιτική εξουσία στις «αγορές» ή σε κάποιες από τις «αγορές».



“
Ός τώρα η πολιτική ζωή κινήθηκε στο «Μνημόνιο - όχι Μνημόνιο». Από τη μια, εγκλωβίστηκε στη δημοσιονομική λιτότητα χωρίς μεταρρυθμίσεις και, από την άλλη, στη δημαγωγική καλλιέργεια «μαγικών λύσεων»

Είναι εύκολα κατανοητό γιατί η ανάγκη παρουσιάζεται πιεστικά στην ευρωζώνη. Σε αυτή την περιοχή το κράτος είχε εισέλθει στη λεγόμενη «μετακυριαρχική» φάση, έχοντας παραχωρήσει οικειοθελώς μέρος της εξουσίας του σε υπερεθνικούς θεσμούς με στόχο μέσω της θεσμικής συνεργασίας να επιτύχει καλύτερο έλεγχο των παγκοσμιοποιημένων διαδικασιών που το υπερέβαιναν. Η προβληματική αρχιτεκτονική του ευρώ ήταν η οικονομική έκφραση των εξελισσόμενων μετασχηματισμών της πολιτικής εξουσίας και της εθνικής κυριαρχίας. Το σημερινό πρόβλημα του ευρώ δείχνει ότι η Ευρώπη χτυπήθηκε από τα κύματα της κρίσης του 2008 τη στιγμή που βρισκόταν στη μέση του ποταμού. Ετσι, σήμερα αναπτύσσονται αντίθετες ροπές. Θα γυρίσει πίσω στην όχθη της εθνοκρατικής πρότερης κατάστασης; Θα προχωρήσει στην αντίπερα όχθη της εμβάθυνσης της πολιτικής ενοποίησης; Θα κινηθεί ως σύνολο στη μία ή στην άλλη όχθη ή θα τεμαχιστεί;

Μήπως η Ευρώπη πληρώνει σήμερα την «ύβριν» να προχωρήσει πολύ πέραν της παραδοσιακής εθνικής κυριαρχίας; Όχι. Όπως η ενοποίηση ήταν γέννημα της παγκοσμιοποίησης, έτσι

και το σημερινό υπαρξιακό της δίλημμα συνοψίζει την κρίση της προηγούμενης φάσης της παγκοσμιοποίησης και αφορά εξίσου τα μεγάλα κράτη (ΗΠΑ, Κίνα, Ιαπωνία κ.λπ.) παρ' ότι αυτά μένουν πλησιέστερα στη μορφή - στο εθνικό κράτος. Συνοψίζει τη σημερινή εκκρεμότητα μεταξύ της πιθανής αναδίπλωσης στον εθνοκρατικό ορίζοντα με όξυνση των διακρατικών συγκρούσεων ή, αντίθετα, της επικράτησης ενός νέου «παραδείγματος παγκοσμιοποίησης», στο οποίο η συνεννόηση των μεγάλων κρατών και των άλλων σημαντικών «παικτών» θα καθιερώσει μια επαρκή πολιτική διεύθυνση των υπερεθνικών οικονομικών ροών.

Σε κάθε περίπτωση, η κρίση έχει πολιτικοποιήσει έντονα και απότομα την παγκοσμιοποίηση, την ευρωπαϊκή ενοποίηση, τις εθνικές κοινωνίες. Έχει δραματοποιήσει το περιεχόμενο της πολιτικής και των πολιτικών αποφάσεων. Βρισκόμαστε μακριά από την «ειρηνική» Πολιτική της εποχής των παχιών αγελάδων που είχε την άνεση να (ανα)διανέμει έναν συνεχώς αυξανόμενο πλούτο μέσω της συναλλαγής με τις κοινωνικές ομάδες και τους πολίτες. Τώρα η Πολιτική έχει αποκτήσει τη δραματικότητα που επιβάλλουν οι έκτακτες καταστάσεις. Ειδικά στην Ευρώπη, η Πολιτική αγγίζει τη βαθύτερη ουσία της, καθώς καλείται υπό μία έννοια «να φτιάξει κράτος». Γι' αυτό οι χρόνοι της παλαι-

άς πολιτικής φαντάζουν ακινησία, το πολιτικό προσωπικό και οι επαγγελματίες συνδικαλιστές μοιάζουν συχνά με ηθοποιούς που ξεχάστηκαν στον ρόλο του προηγούμενου έργου, οι ηγέτες μικραίνουν δίπλα στο μέγεθος των σημερινών απαιτήσεων.

Η αναστολή των καθιερωμένων μορφών κομματικού ανταγωνισμού, όπως συμβαίνει τώρα στη χώρα μας, η επιστροφή εξωκομματικών προσώπων όπως ο κ. Παπαδήμος, δεν είναι παρά η πιστοποίηση της ανεπάρκειας του υπάρχοντος πολιτικοκομματικού συστήματος να ανταποκριθεί στις νέες «πολεμικές» πολιτικές συνθήκες. Η νέα εποχή θα αναζητήσει πολιτικούς που θα είναι «καπετάνιοι», αφήνοντας στο βάθος της σκηνής τους χειριστές ψήφων και τους μεσολαβητές. Αν δεν τους βρει, αν με άλλα λόγια η πολιτική και η κοινωνία δεν σταθεί ικανή να ανανεωθεί, το τίμημα δεν θα είναι η στασιμότητα αλλά η παρακμή. Το πρόβλημα στη χώρα μας τίθεται με όρους υπαρξιακούς. Ός τώρα η πολιτική ζωή και η αντιμετώπιση της κρίσης κινήθηκε στο μοτίβο «Μνημόνιο - όχι Μνημόνιο». Από τη μια, εγκλωβίστηκε στη δημοσιονομική λιτότητα χωρίς μεταρρυθμίσεις και από την άλλη στη δημαγωγική καλλιέργεια ανέξοδων «μαγικών λύσεων», πρώτα με τη «μονομερή στάση πληρωμών» που πρότειναν διάφοροι στα αριστερά, ύστερα με την «επαναδιαπραγμάτευση» του κ. Σαμαρά. Τώρα το διακύβευμα έχει φτάσει στο θεμελιακό «ευρώ - όχι ευρώ». Η νέα κρίση της ευρωζώνης έχει οδηγήσει τις «αγορές» να μας σπρώχνουν ήδη στην έξοδο. Οι ελληνικές επιχειρήσεις, οι έλληνες επαγγελματίες αντιμετωπίζονται ήδη σαν μελλοντικοί απόβλητοι. Οι πολιτικές ηγεσίες της Ευρώπης υπολογίζουν αν τους συμφέρει να πληρώσουν για να μείνουμε ή να φύγουμε. Σήμερα θεωρείται πιθανό το ευρώ να διαλυθεί. Αλλά είναι, κατά τη γνώμη μου, πολύ πιθανότερο να σωθεί, και η Ευρώπη να κάνει με καθυστέρηση αλλά τελικά να κάνει το βήμα προς την πολιτική ολοκλήρωση. Δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι θα μας περιλαμβάνει. Είναι απόλυτα βέβαιο ότι μας συμφέρει να μας περιλάβει. Η νέα πολιτικοποίηση και η δραματικότητα της Πολιτικής στη χώρα μας συνοψίζεται σε αυτόν το στόχο. Γιατί σημαίνει να υπογράψουμε μεταξύ μας ένα νέο κοινωνικοπολιτικό συμβόλαιο, αφού εκείνο της μεταπολίτευσης τελειώσει. Σημαίνει επίσης να ξαναστήσουμε το πολιτικοδιοικητικό σύστημα γιατί το υπάρχον φαίρισε.

«Ομπρός οι δημιουργοί...», όπως έγραφε σε καλεπούς καιρούς ο ποιητής.

Ο Γιάννης Βούλγαρης είναι καθηγητής στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου.